

Araştırma Makalesi (Research Article)

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURU OLARAK İZMİR İLİ KINIK İLÇESİNDEKİ KÖY HAYIRLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME VE TURİZM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ (A STUDY ON VILLAGE CHARITIES IN KINIK DISTRICT OF İZMİR PROVINCE AS AN ELEMENT OF INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE AND ITS EVALUATION WITHIN THE SCOPE OF TOURISM)

Semih ŞALK^{1*} (orcid.org/ 0000-0002-8911-325X)

Sebahattin KARAMAN² (orcid.org/ 0000-0002-0668-6707)

¹Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Balıkesir, Türkiye

²Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Balıkesir, Türkiye

Özet

Küreselleşme ve modernleşme sonucunda yaşanan toplumsal değişimler, kültürel kimliği ve benliği yansıtan kültürel değerlerin korunması ve yaşatılmasına yönelik çalışmaları beraberinde getirmiştir. UNESCO'nun 2003 yılında somut olmayan kültürel mirasın korunmasına yönelik kabul ettiği Sözleşme bu faaliyetlerinden birisi olup kültürel unsurların tanıtımı, bilinçlendirilmesi ve farkındalık yaratılması amaçlanmaktadır. Bu unsurlardan birisi de tarihi geçmişe uzanan, Türk halk geleneğinin önemli uygulamalarından birisi olan köy hayırlarıdır. Bu gelenek genellikle Mart veya Haziran ayları arasında baharın gelişyle düzenlenen, belirli bir alanda köy halkının toplanıp yemeklerin yenildiği, duaların edildiği bir uygulamadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, İzmir ili Kınık ilçesi köy hayırlarının yapısal ve işlevsel özelliklerinin belirlenmesi ve turizm kapsamında değerlendirilmesidir. Araştırmada veriler, 30 Kasım ve 7 Aralık 2024 tarihleri arasında köy hayırlarının düzenlendiği köylerde yaşayan yerel halk ve muhtarların oluşturduğu 10 kişi üzerinden görüşme yöntemiyle sağlanmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu, literatür taraması ile Erol (2004) ve Tekin (2007)'in çalışmalarından faydalanılarak oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında toplanan verilere yönelik betimsel analiz yöntemi uygulanmıştır. Verilerin analizi sonucunda, birçok köyde uygulamanın geleneksel olarak devam ettiği, bir kısmında yapıldığı mekanların değişim gösterdiği ve kullanılan araç ve gereçlerde farklılıkların olduğu görülmüştür. Pandemi süreci nedeniyle birçok köyde faaliyetlere ortalama 2 yıl ara verilmiştir. Hayırlarda katılımın gün geçtikçe artması nedeniyle oluşan kalabalıklaşma, ibadet zamanında gürültü gibi sorunlara yol açabilmektedir. Bölgenin sahip olduğu kültürel ve doğal güzellikler ile birlikte turistik rotalar üzerinde bulunması, turizm açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Somut Olmayan Kültürel Miras, Köy Hayırları, Turizm

Abstract

The social changes experienced as a result of globalization and modernization have brought about studies aimed at preserving and sustaining cultural values that reflect cultural identity and self. The Convention adopted by UNESCO in 2003 for the protection of intangible cultural heritage is one of these activities and aims to promote and raise awareness of cultural elements. One of these elements is village charity, which is one of the important practices of Turkish folk tradition that dates back to the historical past. This tradition is usually organized between March or June with the arrival of spring, where villagers gather in a certain area, eat meals and pray. In this context, the aim of the research is to determine the structural and functional characteristics of village charity in Kınık district of İzmir province and to evaluate them within the scope of tourism. The data in the research was obtained through interview method with 10 people consisting of local people and headmans living in the villages where village charity was organized between November 30 and December 7, 2024. The semi-structured interview form used in the research was created by reviewing the literature and benefiting from the studies of Erol (2004) and Tekin (2007). The descriptive analysis method was applied to the data collected within the scope of the research. As a result of the analysis of the data, it was seen that the practice continued traditionally in many villages, the places where it was performed in some of them changed and there were differences in the tools and equipment used. Due to the pandemic process, activities in many villages were suspended for an average of 2 years. The increase in participation in charity events can cause problems such as crowding and noise during worship times. The fact that the region is on touristic routes with its cultural and natural beauties shows that it has an important potential in terms of tourism.

Keywords: Intangible Cultural Heritage, Village Charities, Tourism

*Sorumlu yazar: semihsk1@gmail.com

DOI: 10.33083/joghat.2025.492

Giriş

Toplumların kendilerine özgü değerlerini ve niteliklerini yansıtan kültürel miraslar, yer aldıkları bölge veya yöre kapsamında geçmişten günümüze yaşatılmaktadırlar. Bu unsurlar, yalnızca tarihi süreç içerisinde toplumların veya toplulukların yaşadıkları zaman aralığında yapmış oldukları eserler, yapılar ve tarihi alanların yanında; kültürel etkileşimlerle birlikte yaptıkları ritüeller; el sanatları gibi toplumun ve bireyin içerisinde yer aldığı bir takım uygulamaları da içermektedir. Bu noktada kültürel miraslar, toplumların sahip olduğu en önemli bir hazine olarak değerlendirilirken; korunma, farkındalık ve bilinçlendirme politikalarıyla sürdürülebilirliğinin sağlanması bu konuya ilişkin örgütler ve uluslar tarafından hedeflenmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)'nun, kültür varlıklarının korunmasına yönelik çalışmalarının en başında 1972 yılında kabul edilen “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Sözleşmesi” bulunmaktadır. Bu sözleşmeyle birlikte sit alanları, tarihi yapılar ve doğal çevrenin korunmasına yönelik faaliyetler yürütülmesi amaçlanmış ve bu unsurlar kültürel miras olarak tanımlanmıştır (UNESCO, 1972). İlerleyen süreçte doğal çevre ve mimari gibi “somut” nitelikte kültür ve doğa mirasının yanında, kuşaktan kuşağa usta çırak ilişkisinde geleneksel ortamlarda öğrenilen ve birçoğu dille aktarılan; yaşayan kültüre ve insana yönelik “somut olmayan” nitelikteki unsurların da korunmasının gerekliliği ortaya konulmuştur. Bu konuya yönelik yapılan plan ve çalışmaların sonucunda, 2003 yılına gelindiğinde “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” imzalanmıştır (Oğuz, 2018: 53). Bu sözleşme doğrultusunda, somut olmayan kültürel mirasa yönelik temsili liste, acil koruma gerektiren liste ve korumanın iyi uygulamaları kaydı adlı listeler oluşturulmuş ve unsurlara bu listeler içerisinde yer verilmiştir. Bununla birlikte somut olmayan kültürel mirasın alanları, “aktarıcı görevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar; gösteri sanatları; toplumsal uygulamalar; ritüeller ve şölenler; doğa ve evrenle ilgili uygulamalar; el sanatları geleneği” şeklinde belirlenmiştir (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 2024a).

Somut olmayan kültürel miras alanları içerisinde bulunan, “toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” kapsamında değerlendirilen unsurlardan birisi de “yardımlaşma, dayanışma ve hayır geleneği”dir. Bu unsur kapsamında “köy hayırları” geleneği de il envanterleri içerisinde belirtilmektedir (İzmir Somut Olmayan Kültürel Miras Stratejisi, 2022; Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024a). Köy hayırları, genellikle Nisan ve Mayıs ayları içerisindeki bir hafta sonunda, nadiren Haziran ayında, belirli bir alanda köy halkının toplandığı, yemeklerin yenildiği, duaların edildiği, belirli bir zaman diliminde gerçekleşen geleneksel uygulamalardır (Erol, 2004: 112). Hayırların uygulanma amacı, yapıldıkları zaman göre bahar, yağmur ve berekete işaret ederken diğer yandan verilen yemeklerle halk içerisinde yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamaktır (Tekin, 2007: 85).

Kültürel miras unsurlarının deneyimlenerek, koruma, bilinçlendirme ve farkındalık yaratılması hususunda turizmin önemli bir aracı olduğu söylenebilmektedir. 1980 yılı öncesinde dinlence ve eğlence gibi klasik turizm hareketliliği yerine farklı kültürleri tanıma isteği ön plana çıkmaya başlamıştır. Seyahat edenlerin büyük bir bölümü gittikleri ülkenin kültürel değerlerini öğrenme isteğinde bulunmaktadır (Türker ve Çelik, 2014; 81). Özellikle kültürel turizmin alt grupları içerisinde değerlendirilen, konusunu miras niteliği kazanmış dini, tarihi mekân, varlık ve olaylardan alan miras turizmi ile birlikte turizm faaliyetlerine katılanların, kültürel unsurları farklı bir bakış açısıyla değerlendirip, koruma bilincinin sağlanacağına değinilmektedir (Doğaner, 2003: 1). Ancak bu unsurların korunmasında sürdürülebilirlik anlayışının büyük önem taşıdığı söylenmektedir. Küreselleşme sonucunda hızla tüketilen ve yeni nesillerin sahip çıkmadığı bir mirasın yok olma tehdidi bulunmaktadır (Ekici, 2004: 10). Bu nedenle kültürel miraslara yönelik turizm faaliyetlerinin, devletler, kamu veya özel kuruluşlar nezdinde sürdürülebilir kalkınma stratejileri doğrultusunda etik bir şekilde sağlanmasından söz edilmektedir. Ükelere veya bölgelere turistik çekicilik potansiyeli oluşturan kültürel miras unsurları, toplumların gurur kaynağı olacağı gibi istihdam ve turistik gelir kaynağı sağlayarak bölgesel kalkınmaya katkıda bulunabilmektedir (Intangible Cultural Heritage, 2015: 10).

Buradan hareketle, bu araştırmanın amacını somut olmayan kültürel miras unsurları kapsamında İzmir ili Kınık ilçesindeki köy hayırlarının uygulanma biçimlerinin incelenmesi ve turizm açısından değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Kültürel çeşitliliğin yoğun olduğu İzmir ilinde, Kınık ilçesindeki köy hayırlarının tanıtımına, bu somut olmayan kültürel miras değerine yönelik korunma ve farkındalık yaratılmasına katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Bölgenin turistik destinasyonlara yakınlığı ve turistik rotalar üzerinde yer alması avantajları doğrultusunda turizm açısından değerlendirilmelerine araştırma içerisinde yer verilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

Araştırmanın bu bölümü içerisinde somut olmayan kültürel miras ve köy hayırlarının kavramsal olarak tanımlamaları belirtilmiştir. Bu noktada ilk olarak somut olmayan kültürel miras kavramının tarihsel süreç kapsamında ortaya çıkışı, unsurlar ile ilgili UNESCO Sözleşmesi ve araştırmanın konusu kapsamında İzmir ilinin envanteri içerisinde yer alan köy hayırları geleneği ele alınmıştır. Daha sonra köy hayırlarına ilişkin ilgili literatürde yapılmış olan çalışmalar doğrultusunda tanımlamalarına yer verilerek taşıdığı önem üzerinde durulmuştur. Son olarak somut olmayan kültürel miras ve köy hayırlarına yönelik sürdürülebilirlik, unsurların korunması ve turizm konuları kapsamındaki ilgili araştırmalara bölüm içerisinde yer verilmiştir.

Somut Olmayan Kültürel Miras

Kültürel miraslar, geçmişten günümüze ulaşmış, zaman içerisinde insanlar ve mekanlar arasındaki etkileşimler sonucu ortaya çıkan çevrenin tüm özelliklerini içeren, sürekli değişim halinde olan değerlerin, bilgilerin, inançların ve geleneklerin yansıması olan somut ve somut olmayan varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Bu noktada kültürel mirasların boyutları, anıtlar, sitler, sanat eserleri gibi somut; jeolojik kalıntılar, biyoçeşitlilik gibi doğa/tabiat varlıkları ve folklor, gelenek-görenek gibi somut olmayan nitelikte belirtilebilmektedir (Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983; ICOMOS, 2013). Küreselleşme, savaşlar ve doğal afetler gibi tehditler nedeniyle UNESCO'nun kültürel mirasların korunmasına yönelik yapmış olduğu birçok çalışma mevcuttur. Somut olmayan kültürel miras kavramı da bu faaliyetler sürecinde ortaya çıkmıştır. Özellikle, kültürel ve doğal varlıkların korunmasını amaçlayan 1972 Sözleşmesi'nde miras unsurlarının yalnızca somut yönüne değinilmesi nedeniyle 2003 yılında kabul edilen Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi'nin hazırlanma gerekçesini oluşturmuştur (Oğuz, 2013: 6-7).

Somut olmayan kültürel miras, korunma; ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin kültürel mirasına saygınlık kazandırılması; bu unsurlara yönelik farkındalığın ulusal ve uluslararası düzeyde sağlanması ve bu noktada işbirliği oluşturulması amaçlarıyla 2003 yılında kabul edilen sözleşmede, “*Toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin kültürel miraslarının bir parçası olarak kabul ettikleri uygulamalar, temsiller, ifadeler, bilgi, beceriler ve bunlarla ilişkili araçlar, nesnelere, eserler ve kültürel alanlar anlamına gelir.*” şeklinde tanımlanmıştır (UNESCO, 2003). Bu tanım doğrultusunda somut olmayan kültürel mirasın alanları “*somut olmayan kültürel mirasın taşıyıcısı olarak dil de dahil olmak üzere sözlü gelenekler ve ifadeler; sahne sanatları; toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şenlikler; doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar; geleneksel zanaatkarlık*” olarak belirlenmiştir. Sözleşmenin hükümlerine göre Somut Olmayan Kültürel Miras Listeleri “*İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi, Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi ve Korumanın İyi Uygulamaları Kaydı*” olarak oluşturulmuştur (UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 2024b). Bu listelere dahil olma sürecinde, Hükümetler Arası Komite önerilen adaylıkları değerlendirmek için her yıl toplanmakta ve 2003 Sözleşmesi'ne Taraf Devletler bu kültürel uygulamalar ile somut olmayan miras konularının Sözleşme Listeleri'ne eklenip eklenmeyeceğine karar vermektedir. 2024 yılı itibarıyla 132 ülkenin 645 somut olmayan kültürel miras unsuru bu listeler içerisinde yer almaktadır (Intangible Cultural Heritage, 2024).

Türkiye'nin 2006 yılında taraf olduğu sözleşmede, 2024 yılı içerisinde toplamda 30 somut olmayan kültürel miras unsuru bulunmaktadır. Bu istatistikle Türkiye, Dünya'da listeler içerisinde en çok kültürel değer kaydettiren ilk iki ülke arasında yer almaktadır. İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi içerisinde Meddahlık, Hıdrellez, Karagöz gibi toplamda 27 unsuru yer alırken; Acil Koruma Gerektiren Liste'de ise Işık Dili, Geleneksel Ahlat İşçiliği ve Zeytin Yetiştiriciliği ile ilgili Geleneksel Bilgi ve Uygulamalar olarak toplamda 3 unsur bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024a).

Somut olmayan kültürel miras unsurlarının, topluluk, grup ve bireylerin yanında sivil toplum kuruluşları ve akademik birimlerle birlikte yapılacak çalışmalarla öncelikli olarak tespiti, korunması ve yaşatılması hedeflenmektedir. Türkiye'de bu unsurlar kişi (geleneğin sürdürücüsü konumundaki insan) ve konu (Sözleşmede belirtilen alanlar) temelinde İl Envanterlerine kaydedilmektedir. Sözleşmeye göre tanımlanan envanterlerin ulusal nitelik taşıma durumundan dolayı Ulusal Envanterlere önerilmesi gerekmektedir. Sözleşmedeki kriterlere göre düzenli hazırlanmış, koruma ve eylem süreçleri belirlenerek ilan edilmiş ulusal envanterde yer alan unsurlar UNESCO'ya önerilerek listelere dahil edilmektedir (Oğuz, 2018: 114-115; UNESCO Türkiye Milli Komisyonu, 2024c).

Araştırmanın konusu kapsamında İzmir ilinin ulusal envantere kayıtlı somut olmayan kültürel miras unsurları ele alındığında 28 kültürel değerinin olduğu belirtilmektedir. Bu unsurlardan Nazar Boncuğu Yapımcılığı, Aşıklık Geleneği ve Karatabaklık/Parşömen Yapımı konuları Yaşayan İnsan Hazinesi olarak ulusal envantere

kaydedilmiştir. Somut olmayan kültürel mirasın belirlendiği alanlarda Hıdırellez, Nevruz, Keçecilik, İğne Oyası, İzmir gevreği gibi birçok unsur envanter içerisinde yer almaktadır. Konuya ilişkin olarak Tablo 1.'de toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler alanında; yardımlaşma, dayanışma ve hayır gelenekleri unsur grup başlığında yer alan İzmir'in ulusal envantere kayıtlı somut olmayan kültürel miras unsurları belirtilmektedir (İzmir Somut Olmayan Kültürel Miras Stratejisi, 2022; kentimizizmir.org.tr, 2024).

Tablo 1. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Şölenler Alanında Yardımlaşma, Dayanışma ve Hayır Gelenekleri Unsur Grup Başlığında Yer Alan İzmir'in Ulusal Envantere Kayıtlı Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları

Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller, Şölenler	Yardımlaşma, Dayanışma ve Hayır Gelenekleri	Kermes Geleneği	Bergama Kermesi
		Hayır Geleneği	Mahya Lokma

Kaynak: İzmir Somut Olmayan Kültürel Miras Stratejisi, (2022).

İzmir ilinin yardımlaşma, dayanışma ve hayır gelenekleri, kermes geleneği başlığında Bergama kermesi ve hayır geleneği olarak da Mahya ve Lokma hayırları olarak iki grupta belirtilmektedir (Tablo 1.). Konu kapsamında olan Mahya kavramı, Maya, Dede Hayrı, Yağmur Duası, Ağa Hayrı ve Köy Hayrı olarak anılmakla birlikte İzmir ilinin Tire ilçesinde “Çal Dede Mahyası” ismiyle uygulanmaktadır. Kınık ilçesinde ise Mayıs ve Haziran ayları içerisinde her bir köyde her hafta sonu “Köy Hayrı” adıyla gerçekleştirilmektedir (Hasırcılar, Mete ve Kocadağ, 2016). Bu doğrultuda araştırmanın ilerleyen kısmında, köy hayırları kavramı ve bu geleneğe ilişkin uygulamalar ilgili araştırmalar kapsamında ele alınmıştır.

Köy Hayırları

Türk halk gelenekleri, Türk toplumunun birtakım özelliklerini aynı çatıda toplayıp açığa çıkararak Türk toplumsal yapısını en iyi bir biçimde yansıtan uygulamalar olarak değerlendirilmektedir. Bu geleneklerin kaynağının dini veya din dışı unsurlar olabilmekte birlikte, en eski inanç unsurları ve günümüz dini unsurları karşılaştırıldığında geleneksel uygulamaların benzer yapısal işlevlere sahip oldukları gözlemlenmektedir (Ekici, 2002: 45). Örneğin, Orta Asya Türk toplulukları göç ettikleri yerlerde yüzyıllar boyunca uyguladığı baharı karşılama etkinliklerini birtakım değişimler ile birlikte devam ettirmişlerdir. Türklerin Anadolu coğrafyasına girişi ve İslamiyet'in kabul edilmesiyle yardımlaşma uygulamaları toplum içerisinde daha da yoğun bir şekilde yer almıştır (Çavuşoğlu, 2015: 12).

Türk toplumunda, çeşitli nedenlerle çevredeki insanlara ve ihtiyaç sahiplerine yemek verilmesi, farklı şekillerde uygulanan bir yardımlaşma biçimi olarak belirtilmektedir. Düğün, sünnet, hac merasimlerinde verilen yemeklerle yardımlaşma da amaçlanmaktadır. Bu uygulamaların yapılmasının arka planında “şerleri defetmesi” ve “başın gözün sadakası olması” gibi düşünceler yer almaktadır. Benzer olarak köy hayırları da mevlidli yemek verme şeklinde uygulanmaktadır (Tekin, 2007: 85). Köy hayırları, Türk kültürünün en eski uygulamalarına kadar uzanan ve İslam dininin önde gelen öğretilerinden olan yardımlaşmanın ön plana çıktığı bir gelenektir. Genellikle Nisan ve Mayıs ayları içerisindeki bir hafta sonunda, nadiren Haziran ayında, belirli bir alanda köy halkının toplandığı, yemeklerin yenildiği, duaların edildiği, belirli bir zaman diliminde gerçekleşen geleneksel uygulamalardır. Türk dünyasında uygulama biçiminden benzerlik gösteren *Yengi Kün*, *Mart Bozumu*, *İrte Yaz*, *Baba Marta*, *Nevruz*, *Hıdırellez* adlarında düzenlenen şenlikler örnek olarak gösterilebilmektedir (Erol, 2004: 112).

Mevsimlik törenler olarak Hıdırellez ve köy hayırları, bahar ve yazın gelişinin karşılanması, yeni gelen yıldan bolluk ve bereket istenmesi ve ziyafetlerin verilmesiyle birlikte toplumda birlik ve beraberliğin aynı zamanda yardımlaşma ve dayanışmanın sağlanmasını amaçlamaktadır (Semerci, 2024: 123). Genel olarak hıdırellez haftasında, yaza çıkışta ve sonbaharda, yılın verimli olması; deprem, sel gibi doğal afetlerden korunma, ürünlerin bol olması amaçlanarak yemeklerin yenilip duaların edilerek hayır cemiyetleri gerçekleştirilmektedir. Bölgeden bölgeye değişmekle birlikte hayırlarda genel olarak pilav, keşkek, et yemeği, hoşaf, çorba gibi geleneksel yemekler ikram edilmektedir (Türker, 2010: 111; Atmaca ve Toygur, 2021: 73). Hayırlar bazı köylerde “dede hayrı” olarak adlandırılmaktadır. Köy hayırlarının yapıldığı mekanlara değinilmesi gerekirse köyde eğer bir dede varsa ona yakın bir mekânda yoksa genellikle cami merkezli yapılmaktadır. Hayra katılanlar ilk olarak cami çevresinde toplanıp okunan Mevlidi dinler, yağmur duası ve diğer duaları eder, sonrasında vakit namazını kılarak yemeğe iştirak etmektedirler (Dikmen, 2007: 161). Bazı yörelerde hayırların köye yakın mesire alanlarında da yapıldığına değinilmektedir. Köy hayırlarının organizasyonu köy heyeti tarafından sağlanmaktadır. Hayırların bütçesi daha önceki dönemlerde para yardımından ziyade malzeme ve eşya verilerek oluşturulmakta idi. Günümüzde ise genellikle köylü halkının

elinden geldiğince maddi yardım yapmasıyla karşılanmaktadır. Köy hayırları yeme içme dışında atalara saygı, toplum düzeninin korunması ve insanlarla kaynaşma gibi amaçlar da gütmektedir (Akman, 2006: 41-42).

İzmir ilinin somut olmayan kültürel miras ulusal envanterinde yer alan ve Mahya olarak adlandırılan unsuru; Köy Hayrı, Maya, Dede Hayrı, Yağmur Duası şeklinde de anılmaktadır. İzmir ili Tire ilçesinde “Çal Dede Mahyası” olarak adlandırılan ve bu dede yatırımının çevresinde gerçekleşen hayırla (Güzey, 2022: 197) birlikte Kınık ilçesinde “Köy Hayrı” adı altında Mayıs ve Haziran ayları içerisinde her hafta sonu farklı köyde hayırlar düzenlenmektedir. Geçmiş köylerin kuruluşuna kadar dayanan baharın gelişinin kutlanması, mahsulün bereketli olması, kuraklık yaşanmaması ve çevre köylerle kaynaşma amacı güden yemekli şölenlerdir. İzmir’in kuzeyinde ve merkeze 120 km uzaklıkta olan Kınık ilçesinin, kuzeyinde ve batısında Bergama; güneyi ve doğusunda ise Manisa toprakları yer almaktadır. 2 beldesi ve 29 köyü olan ilçenin yüzölçümü 446 kilometrekaredir. İlçenin ekonomik yapısı tarım, hayvancılık ve ormancılığa bağlıdır (İzmir Valiliği, 2024). İzmir ili köy hayırlarında ön plana çıkan en önemli unsurlar ana yemek olan keşkek ile uygulamaları bölgeden bölgeye farklılık gösteren yağmur duasıdır. Bu hayırlarda nohut, kavurma, bulgur pilavı, salata veya cacık, irmik helvası veya hoşmerim gibi geleneksel yemekler sunulmaktadır (Hasırcılar, Mete ve Kocadağ, 2016).

Somut olmayan kültürel miras, insanların kültürel değerlerinin bir bileşeni olarak belirtildiği uygulamalar ve kültürel alanlar da dahil olmak üzere bilgi birikimi ve beceriler aracılığıyla ifade edilmekte; nesiller boyunca yayılmakta; insanlığa bir kimlik ve süreklilik duygusu sağlamaktadır. Sahne sanatları, el sanatları, ritüeller ve geleneksel mutfaklar gibi kültürel zenginliğe sahip bu unsurlar, yeni kültürler keşfetme ve deneyimleme amacı güden turistler için bir seyahat motivasyonu oluşturmaktadır. Bu tür etkinliklerin deneyimlenmesiyle kültürel etkileşimler sağlanarak toplumlar arası anlayış, hoşgörü ve barışı teşvik etmekle birlikte ülkeler adına ekonomik ve sosyal gelişime katkıda bulunabilmektedir (Petronela, 2016: 735-736). Turistik ürün olarak somut olmayan kültürel miras unsurları, özgün ve benzersiz nitelikleriyle günümüzde daha fazla turist ilgisini çekmektedir (McKercher ve Du Cros, 2002). Birtakım araştırmalarda, ziyaretçilerin somut olmayan kültürel miras değerlerine ilişkin bilinçleri, tutumları ve seyahat niyetleri arasında anlamlı pozitif ilişkiler olduğu (Qiu vd., 2019); kültürel değerlerin otantiklik deneyiminin hizmet kalitesi aracılığıyla, ziyaretçi memnuniyeti üzerinde pozitif anlamda olumlu etkisinin bulunduğu belirtilmektedir (Lu vd., 2022). Bir diğer araştırmada ise yerel halkın tanıtılan turizm mirasıyla ne kadar özdeşleşirse, miras turizminin olumlu veya olumsuz etkilerine yönelik farkındalıklarının o kadar artacağına değinilmektedir. Kültürel miras yerel toplumun kültürünü ve tarihini taşımakla birlikte kültürel kimliğe katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, somut olmayan kültürel mirasa daha yakın hisseden yerel halklar, kültürel mirasın korunması, özgünlüğü ve bütünlüğü konusunda diğer insanlardan daha fazla endişe duymaktadırlar (Wei, Liu ve Park, 2021: 9). Yerel halkın turizm faaliyetlerine dahil edilmesi; bölgesel, ulusal ve uluslararası anlamda iş birliği oluşturularak doğru kalkınma stratejilerinin benimsenmesiyle somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilir turizmi teşvik edeceği söylenebilmektedir. Bu noktada kültür ve insan kaynakları bölgelerin gelişimi için en önemli unsurlardır (Cerquetti vd., 2022: 14). Araştırmanın konusu kapsamında köy hayırları ve turizm ile ilişkili araştırmalara bakıldığında; Kılıç ve Buzlukçu’nun (2023), Balıkesir köy hayırları geleneği ve turizme kazandırılması üzerine yapmış olduğu araştırmada, pandeminin ve maddi kaygıların gelenek üzerinde olumsuz etkileri olduğu; tarımsal ürünler bazında bölgede festivaller düzenlenip köy hayırlarıyla birleştirilerek kırsal turizme ve sürdürülebilirliğe katkı sağlanabileceği sonucuna ulaşımlardır. Bir diğer araştırmanın sonucuna göre köy hayırlarının toplumun birlik algısını güçlendirdiği, kültürel değerleri koruduğu, her yıl artarak devam eden katılım oranıyla tarım ürünlerinin ve doğal çekiciliklerin tanıtımına katkıda bulunduğu belirtilmiştir. Buna ek olarak doğal afetler ve salgın hastalıklar nedeniyle köy halkının olanaklarının kısıtlılığına değinilmiş ve yerel yönetim desteğiyle daha geniş çapta organizasyonlar yapılabileceği önerilmiştir (Budakkıran ve Mercan, 2023: 644).

Yöntem

Bu araştırmanın amacını, İzmir ili Kınık ilçesi köy hayırlarının yapısal anlamda incelenmesi ve turizm kapsamında değerlendirilmesi ile somut olmayan kültürel miras unsuruna yönelik koruma ve farkındalık yaratılması adına katkıda bulunulması oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, bir sürecin veya bir olgunun detaylı olarak incelenmesini sağlayan bir araştırma yöntemi olarak tanımlanmaktadır. Bu teknikle araştırmacılar, kişilerin deneyimlerini ve karşı karşıya kaldıkları sorunları detaylı bir şekilde analiz edebilmektedirler (Yin, 2014). Durum çalışması, araştırmacının belirli bir zamanda sınırlandırılmış bir ya da birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (görüşmeler, gözlemler, görsel-işitseller, raporlar, dokümanlar) ile ayrıntılı bir biçimde incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2007). Bu noktada araştırmada veriler araştırmanın soruları ve literatür kapsamında başlık altında

temalar ile değerlendirilmiştir. Araştırmada toplanan veriler görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Durum çalışmasında veriler, katılımcıların durum ve olaylara ilişkin yorumlarının ve açıklamalarının gözlem, görüşme gibi teknikler kullanılarak elde edilmesinin yanında çeşitli dokümanlar, raporlar, görseller gibi belgelerin de incelenmesiyle sağlanabilmektedir (Stake, 1995). Görüşme, katılımcıya bir takım açık uçlu soruların yöneltilerek belirli bir konu hakkında düşünce veya gözlemleri hakkında bilginin toplanmasıdır. Bu yöntem soru-cevap şeklinde olup, görüşme metinleri yazılı veya sözel ortamda kayıt altına alınmaktadır (Kozak, 2015: 89). Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu ilgili literatür (Erol, 2004; Tekin, 2007) kapsamında oluşturulmuştur. Araştırmanın verileri 30 Kasım ve 7 Aralık 2024 tarihleri arasında yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Yapılan görüşmeler öncesinde katılımcılara konu hakkında bilgi verilmiş olup geçerliğin ve güvenilirliğin sağlanması amacıyla ses kaydı alınması için izin istenmiştir.

Tablo 2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Kodlar	Görüşme Yeri	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Tarih
K1	Örtülü	Erkek	54	Serbest Meslek	30.11.2024
K2	Köseler	Erkek	37	Muhtar	30.11.2024
K3	Çanköy	Erkek	54	Muhtar	30.11.2024
K4	Kocaömerli	Erkek	55	Muhtar	30.11.2024
K5	Arpadere	Erkek	51	Muhtar	01.12.2024
K6	Yayakent	Erkek	43	Muhtar	01.12.2024
K7	İbrahimağa	Erkek	50	Muhtar	01.12.2024
K8	Yaylaköy	Erkek	46	Muhtar	07.12.2024
K9	Karadere	Erkek	62	Muhtar	07.12.2024
K10	Çanköy	Kadın	50	Ev Hanımı	07.12.2024

Araştırmada olasılığa dayalı olmayan örnekleme türlerinden kasti örnekleme yöntemiyle katılımcılara ulaşılmıştır. Kasti örneklemede, örneğin içerisinde yer alan ögeler araştırmacının problemlerine yanıt bulabileceğine inandığı kişilerden oluşmaktadır (Coşkun vd., 2015: 142). Verilerin 10 kişiden sonra tekrara düşmesi nedeniyle görüşmeler sonlandırılmıştır. Katılımcılar K1 ve K10 arasında kodlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu köy halkından 2 kişi ve köylerde görev yapan 8 muhtar oluşturmakta ve yaşları 37 ile 62 arasında değişmektedir (Tablo 2.).

Verilerin toplanması sonrasında kaydedilen ses kayıtları araştırmacılar tarafından doküman haline getirilmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu analiz yönteminde veriler, önceki süreçte ortaya konulmuş başlıkların altında (temalar gibi) özetlenip yorumlanmaktadır. Elde edilen verilerin sınıflandırılmasında, araştırma soruları ele alınabileceği gibi gözlem ya da görüşme veri toplama aşamalarında ulaşılan ön bilgiler kapsamında da oluşturulabilmektedir. Betimsel analizlerde, veri setleri içeriğinden öne çıkan katılımcı görüşlerinin doğrudan alıntılarla belirtilmesi, çalışmaların güvenilirliği ve doğruluğu kapsamında fayda sağlayabilmektedir (Coşkun vd., 2015: 324). Betimsel analizin amacı, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır. Bu kapsamda araştırmanın soruları doğrultusunda tematik çerçeve oluşturulmuş; tematik çerçeveye göre veriler işlenmiş; bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 239-241). Araştırma sorularının içeriği şu şekildedir:

1. Köy hayırlarının anlamı ve uygulanma amaçları nelerdir?
2. Köy hayırları hangi sıklıkta ve durumlarda yapılmaktadır?
3. Köy hayırlarının organize edilmesinde yapılan planlamalar nelerdir?
4. Köy hayırlarının yapılmasında tercih edilen alan/alanlar nereleridir?
5. Köy hayırlarının geçmişten günümüze yaşadığı değişim nasıldır?
6. Köy hayırlarında yapılan yemekler ve etkinlikler nelerdir?
7. Köy hayırlarının gelecek kuşaklara aktarımı nasıl sağlanmaktadır?
8. Köy hayırlarının bir turizm potansiyeli olarak değerlendirilmesi ve tanıtılması hakkında görüşleriniz ve önerileriniz nelerdir?

Bu araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nda 29.11.2024 ve 2024/11-45 sayılı toplantısında değerlendirilmiş ve etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen veriler, araştırmanın soruları doğrultusunda oluşturulan temalar kapsamında belirtilmiştir. Temalar sırasıyla köy hayırlarının anlamı ve amacı; uygulamaları; organizasyon

aşaması; yapıldığı alanlar; geçmişten günümüze yaşanan değişimler; yapılan yemekler ve etkinlikler; gelecek kuşaklara aktarı ve turizm açısından değerlendirilmesi olarak gruplandırılmıştır.

Köy Hayırlarının Anlamı ve Uygulanma Amaçlarına Yönelik Bulgular

Katılımcıların köy hayırlarını, Yağmur Duası (K3, K4, K6, K7, K8, K10), Maya (K1, K2, K3, K10) ve Dede Hayrı (K1, K2, K7) şeklinde de adlandırdığı görülmüştür. Köy hayırlarının, gelenek ve görenekleri (ananeleri) devam ettirme (K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10); birlik ve beraberliği sağlama (K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10); dua etmek (K3, K4, K6, K7, K8, K10); toplanıp kaynaşma (K1, K2, K3, K9, K10); bolluk ve bereket (K4, K6, K7, K9), Atalara ve Dedelere saygı (K2, K4, K7) ve yardımlaşma (K3, K5; K10) amaçlarıyla yapıldığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir (Tablo 3.).

Tablo 3. Hayır Geleneğinin Anlamına ve Amaçlarına Yönelik Bulgular

Hayırların Anlamı ve Amacı	Katılımcıların Kodları
Gelenek ve Görenekleri (Ananeleri) Devam Ettirme	K2, K3, K4, K7, K8, K9, K10
Birlik ve Beraberliği Sağlama	K2, K3, K5, K6, K7, K9, K10
Dua Etmek	K3, K4, K6, K7, K8, K10
Toplanıp Kaynaşma	K1, K2, K3, K9, K10
Bolluk ve Bereket	K4, K6, K7, K9
Yardımlaşma	K3, K5, K10
Atalara ve Dedelere Saygı	K2, K4, K7

“... Manisa, Bursa, Bergama, İzmir yörelerinden çalışan çocuklarımız ve torunlarımız var. Hayır zamanı toplanıp hasret gideriyoruz... Kazalardan belalardan korunmak için sezon öncesinde dağılmadan hayırlar yapıyoruz.” (K1). “... Amaçlarımız birbirimizi görmek, çevre köylerden ve yakınlarla bir araya gelmek... bunlar güzel şeyler.” (K3). Katılımcıların bahsettiği üzere köy hayırlarının, özellikle köy dışında yaşayan aile bireyleri ve yakınlarla buluşmaya ve hasret gidermeye de aracı olduğu söylenebilmektedir.

Köy Hayırlarının Hangi Sıklıkta ve Durumlarda Yapıldığına Yönelik Bulgular

Köy hayırlarının yapılma durumu ve zamanı köyden köye değişim göstermekle birlikte, K1 Mart ve Nisan aylarında; K3, K6, K10 Nisan ve Mayıs aylarında; K2, K9 Mayıs ve Haziran aylarında; K4 Nisan ve Haziran aylarında; K5 Mayıs ayında ve K7 Nisan ayında yılda bir kez olacak şekilde yaptıklarını belirtmişlerdir. Tüm katılımcılar genel olarak hayırları Pazar günü verdiklerini ifade etmiştir. K8 diğer köylerden farklı olarak hayırları iki gün sürecek şekilde Haziran sonu ve Temmuz başında yaptıklarına değinmiştir:

“... bizim köyümüzde iki gün olmaktadır. Birinci gün köy hayrı olarak geçer. İkinci gün ise aile, ağalar mesela sülale yaparmış. Birinci gün köylü yapar, ikinci gün bir sülale devam ettirir bunu. Bizde bu şekilde devam etmektedir.” (K8). Aynı zamanda K8 etkinliğin daha önce kiraz şenliğine dönüştüğünü söylemiştir: “...bizim köyümüzün kirazı çok ünlüdür. Kınık dediğin zaman pazarda yayla kirazı olarak geçer. Bu bir şekilde kiraz şenliğine de dönüşüyormuş önceden fakat son yıllarda biraz geç kalıyoruz.”

K7 hayrı, Ramazan ayına denk gelmesi nedeniyle iftar şeklinde verdiğini ifade etmiştir: “...geçen sene Ramazan’da yaptım iftar yemeği olarak verdim. Muhtarlığımın ilk dönemiydi. Bu sene yine Ramazan’da yapacağımız iftar yemeği olarak öyle düşünüyorum.” K4 tarihlerin belirlenmesinde yöredeki etkinliklerle çakışmamasını dikkate aldıklarını belirtmiştir. Buradan hareketle, Kınık ilçesindeki köy hayırlarının baharın gelişiyi birlikte genel olarak Mart ve Haziran ayları içerisinde, Pazar gününe denk gelecek şekilde gerçekleştiği görülmektedir.

Köy Hayırlarının Organize Edilmesinde Yapılan Planlamalara Yönelik Bulgular

Köy hayırlarının organizasyonunda öncelikle komite oluşturulup, muhtarlık ve heyet olarak bir tarih belirlenmektedir (K1, K2, K3, K5, K6, K8, K9). Tarihin belirlenmesinde yakın köylerde düğün ve hayırlar gibi etkinliklerle çakışmaması dikkate alınmaktadır (K8). Daha sonra köylerden malzeme ve maddi yardım toplanmaktadır. Belirli bir bütçe oluşturulmaktadır. Malzemeler buğday, un, yağ ve fasulye gibi yöreye özgün ürünleri içermektedir (K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10). Yardımların toplanmasında yerel halkın ekonomik durumları göz önünde bulundurulmaktadır:

“Herkeste ne varsa biri bir çanak nohut getirir, biri bir çanak buğday getirir, bulgur getirir. Tuz getirir, yağ getirir... İmkânı olan bin lira iki bin lira, olmayan iki yüz lira... Çam sakızı çoban armağanı elinde herkes ne imkânı varsa verir...” (K8)

Köy hayrının duyurusu afişler, davetiyeler ve sosyal medya aracılığıyla sağlanmaktadır. Yapılan hazırlıklara genel olarak tüm köy halkı belirlenen kişilerce katılmaktadır. Oturma düzeni, servis malzemeleri, yemeklerin yapılması, servis edilmesi, temizlik gibi birçok faaliyette görevler verilmektedir (K1, K2, K3, K7, K9, K10). Şekil 1.'de köy hayırlarının organizasyonunda yemeklerin servis edilmesi gözlemlenebilmektedir.

Şekil 1. Köy Hayırları Organizasyonunda Yemeklerin Servis Edilmesi

Kaynak: K8'in arşivinden alınmıştır.

Organizasyonlarda sorumlu genel olarak muhtarlardır. Hane sayısı ve nüfusu az olan aynı zamanda ilçe merkeze yakın köylerde komite kurulamaması sıkıntıları yaşanabilmektedir. Bazı köylerde hayırlara çevre il ve ilçelerdeki işletmeler veya kişiler tarafından da yardım sağlanmaktadır (K4).

Köy Hayırlarının Yapılmasında Tercih Edilen Alan/Alanlara Yönelik Bulgular

"Bizim eski ilk köyün kuruluşuna kadar uzanan, dedemiz var burada, dedenin yanında yapıyoruz hayrı. Ağaçlık orası. Hepimiz köycek oraya toplanıyoruz." (K1)

"Köy hayırlarımızı toplanma alanımızda yapıyoruz. Dede yatırımızda ya da camii çevresinde hayrı veriyoruz. Yemeklerin yenilip duaların edilmesi için." (K2)

"...Dede Bayırı dediğimiz bir bayır var. Orada bir türbe var. Genellikle orada tercih etmekteyiz... Hayrımızın adı da Dede Bayırı Hayrı olarak geçer." (K6)

İlgili ifadelerde, K1, K2 ve K6 kodlu katılımcılar, köy hayırlarını geleneksel olarak Dede Yatırlarının yanında yaptıklarını belirtmişlerdir. Diğer köylerde ise cami çevresi ve köy meydanı (K3, K4, K7, K10) ile yayla, mera gibi toplanma alanları (K5, K8, K9) yakınlarında yapıldığı gözlemlenmiştir. Hayırların yapıldığı yerler, köylerin arazi şartlarına (yükseklik, engebellik gibi) ve altyapısı uygun alan olmamasına göre değişkenlik gösterebilmektedir (K4, K7).

Şekil 2. Köy Hayırları Geleneğinin Gerçekleştirildiği Alanlardan Bir Örnek

Kaynak: K8'in arşivinden alınmıştır.

K8, hayırlarının en cazip noktasının alanları olduğunu belirtmiştir: “Güzel bir alanımız var. Büyük palamut ağaçları vardır. Çok soğuk bir suyumuz vardır... Karpuz atsan çatlatacak şekilde bir suyumuz var. Soğukluktan dolayı. Alanımıza hayırların dışında piknik için gelen çok olur.”. Köy hayırlarının günümüzde genellikle yapıldığı alanlara örnek olarak, K8’in arşivinden geleneğin yapıldığı zamana ilişkin fotoğraf Şekil 2.’de incelenebilmektedir.

Köy Hayırlarının Geçmişten Günümüze Yaşadığı Değişime Yönelik Bulgular

Katılımcılardan K1, K2 ve K5, köy hayırlarının yıllar geçtikte daha da kalabalıklaştığından söz etmektedirler. Bunda en büyük etken, nüfus artışı, yol gibi altyapı elemanlarının uygunluğu (K1), eskiye nazaran çoğu kişinin kendi araçlarıyla gelebilmesi (K2) ve sosyal medya ve çeşitli iletişim araçlarıyla haberleşmenin daha geniş kapsamda yapılabilmesi (K5) gibi faktörlerdir.

Köy hayırlarına, önceki zamanlarda çobanlar tarafından geleneksel olarak oğlak, kuzu, keçi gibi küçükbaş hayvanlar verilirken, günümüzde genellikle büyükbaş hayvan tercih edildiğine değinilmiştir (K2, K3, K8). Bu konuda K3’ün ifadesi şu şekildedir:

“... Eski yıllarda çobanlar oğlaktır küçük baş hayvan verdikleri için onlar kesiliyordu. Biz bunu şimdi değiştirdik. Artık oğlaktır kuzudur geçtik şimdi dana kısmına büyük baş hayvana dönüştü. Diğer kısımlarda pek bir şey denişmedi.” (K3)

Bazı köylerde geçmişte yatır ve çevresinde yapılan köy hayırlarının, köy merkezine çekildiğine değinilmiştir. Bu durum, köy nüfusunun azlığı sebebiyle organizasyonda yaşanacak sıkıntıları önlemeyi amaçlamaktadır (K4, K7). K4, alanlardaki hijyen şartlarının olumsuzluğundan söz ederek konuyla ilgili şu ifadede bulunmuştur:

“Geçmişte köyün başında yatır var. Gölün olduğu yerde. Vatandaş öküz arabasıyla götürüyordu. Kazanını, suyunu, buyunu... Şimdi traktör var ama taşımıyoruz.” (K4)

K1, K2, K3, K5, K6 ve K10 köy hayırlarında verdikleri yemekleri, geleneksel olarak çanaklarda servis ettiklerini belirtmişlerdir. Bazı köylerde özellikle pandeminin de etkisiyle yemeklerin servis edilmesinde tabldot sistemine geçildiğine değinilmiştir (K4, K9). Buna ek olarak K5, hayrın olduğu günde sabah saatlerinde lokma hayrı da yaptıklarını ifade etmiştir: “Bir de biz sabahtan lokma hayrı da veriyoruz kahvaltı olarak. Zeytin, peynir, reçel ile birlikte. 11.00’e kadar veriyoruz kahvaltıyı çayla birlikte...” Aynı zamanda K1 geçmişte hayırlarda sarma da yapıldığını belirtmiştir: “...eski yıllardan atalarımız, dedelerimiz 1968’li 1970’li yılların arasında yaptıkları hayırlarda, bahar sezonunda aslında Hidirellez yaparlarmışmış... Asmalar açınca yapraklarını toplayıp sarmalar yaparlarmış.”

K8, köy hayırlarının önceki zamanlarda daha bir şenlik havasında geçtiğini belirtmiştir. Aynı zamanda K8, hayırlarının ikinci gününde önceden kadınların rol oynadığını ancak günümüzde sadece erkekler tarafından yapıldığını ifade etmiştir.

K9, köy hayırlarının günümüzde dini açıdan yeteri kadar saygı çerçevesinde gerçekleşmediğine değinmiştir. Bu konuda K9’un ifadeleri şu şekildedir: “Geçmişte bizim zamanlarda daha iyi oluyordu. Şimdi panayır yerine döndü. Önceki zamanın ruhu kalmadı gibi. Dini yönden... Mevlüt ve Kur’an okutturuyoruz ya onlar fazla dinlenmiyor gibi geliyor. Eskiden öyle değildi. Hiçbir ses olmazdı.”

Köy Hayırlarında Yapılan Yemeklere ve Etkinliklere Yönelik Bulgular

Yörede, köy hayırlarında yapılmasında tercih edilen yemekler genellikle keşkek, güveç/et yahni, nohut, mercimek/kelle paça çorbası, bulgur/pirinç pilavı olarak en az 5 çeşitte olduğu gözlemlenmiştir. Tatlı olarak irmik tatlısı ve hoşmerim sunulmaktadır. Köylerin birçoğunda cacık da servis edilmektedir (Tablo 4.)

Tablo 4. Köy Hayırlarında Yapılan Yemeklere İlişkin Bulgular

Hayırlarda Yapılan Yemekler	Katılımcıların Kodları
Keşkek	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Güveç/Et Yahni	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Nohut	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10
Mercimek/Kelle Paça Çorbası	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10
Bulgur/Pirinç Pilavı	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K10
İrmik Tatlısı	K3, K5, K7, K9, K10
Höşmerim	K1, K4, K8
Cacık	K4, K5, K8

Mantı/Makarna	K1, K5
Aşure	K6
Komposto	K7

Bazı köylerde bulgur/pirinç pilavı yerine mantı/makarnanın yoğurtlu olarak verildiği görülmüştür. Tatlı olarak aşure ve komposto da hayırlarda verilmektedir (Tablo 4.) K5, farklı bir uygulama olarak sabah saatlerinde kahvaltılık olarak lokma hayrı yaptıklarını belirtmiştir. Şekil 3.'te yörede geleneksel olarak verilen yemeklerin içeriği gözlemlenebilmektedir. Aynı zamanda köy hayırlarında verilen yemeklerin yapıldığı alana ilişkin bir örnek Şekil 4.'te incelenebilmektedir.

Şekil 3. Yörede Köy Hayırlarında Genel Olarak Verilen Yemeklerin İçeriği

Kaynak: Yazarlar tarafından fotoğraflanmıştır.

Sabah saatlerinde mevlitlerin okunmaya başlamasından sonra yemekler yenilip, dualar edilip öğle namazına geçilmektedir. Sezonun bolluk bereket içinde geçmesi ve kuraklık yaşanmaması adına yağmur duası yapılmaktadır (K2, K3, K7, K8, K10).

Şekil 4. Köy Hayırlarında Verilen Yemeklerin Yapıldığı Alana Bir Örnek

Kaynak: K8'in arşivinden alınmıştır.

Tüm bunlara ek olarak, K1, yemeklerin yanında tatlı olarak yöreye özgü buğdaydan yapılan ve adına "saraç" denilen tatlıyı da verdiklerini söylemiştir. Mevsimin kurak geçmesi durumunda K10, farklı olarak köy kadınlarının yaptıkları bir uygulamayı şu şekilde ifade etmiştir:

"Mevsim kurak geçince arada meydana bezdirme yapıyoruz. Çocuklara dağıtıyoruz çaylana yiyorlar. Köyden topluyoruz köylü yiyor. Herkes un getiriyo, yağ getiriyo. Yağmur yağmıyor diye arada toplanıyoruz yapıyoruz."

Köy Hayırlarının Gelecek Kuşaklara Aktarımına Yönelik Bulgular

Katılımcıların büyük bir bölümü gençlerin köy hayırlarına ilgi duyduklarını ve hatta hayırlarda gönüllü olarak görevlendirildiklerine değinmişlerdir. Bu konuya ilişkin birtakım alıntılar şu şekildedir:

“...Gençler de yaptıklarımızı görüyor. Arkadan gençlerimiz yetişiyor. Çoğu geliyor hayırlara.” (K3)

“Bizim gençlerimiz burada bizzat hayırlarımızda çalışıyorlar. Hayırlara çok ilgililer ve gönüllü olarak katılıyorlar. Genci yaşlısı bizim hayırlarımıza gelenler memnun kalıyor.” (K5)

“Yeni gelen nesiller hayırlarda bizzat görevlendiriliyor. Onlar da bunların nasıl yapıldığını gördükleri için verimli bir şekilde aktarım oluyor. Özellikle gençleri garson olarak değerlendiriyoruz. Çoğu gönüllü olarak geliyorlar. 15 ile 25 yaş arasını garson olarak kullanıyoruz köy halkı gençlerinden.” (K6)

“Gençler katılmasa bizim bu hayırları yapmamızın imkânı yok. Sağ olsun hepsi yardımcı oluyorlar. Nasıl yapıldığını öğreniyorlar. Biz de onları teşvik ediyoruz. Köyde yaşamayan gençler bile gelip ilgili olarak yardım ediyorlar.” (K9)

“Kuşaktan kuşağa öğretmeye çalışıyoruz. Gençlerin hayırlara ilgisi çok iyi.” (K10)

K8, köy hayırları geleneğinin gelecek kuşaklarca benimsenip devam ettirilmesine yönelik şu şekil açıklamalarda bulunmuştur: “Önemli olan bunu çocuklara aşılatabilmek. Bir nesli devam ettirmek istiyorsan çocuklara sevdirmen yeterli. Bu her şeyde geçerli. Onun içindir bu konularda çocuklara çok önem veririm.”

Şekil 5. Köy Hayırlarında Keşkek Yapımı

Kaynak: K4'ün arşivinden alınmıştır.

Şekil 5.'te köy hayırları geleneğinde verilen keşkek yapımının, kuşaklar arasında uygulamalı olarak aktarılması incelenebilmektedir. Öte yandan K2 ve K4, geleneğin devam ettirilmesinde, yaşanan göçler gibi sorunlar nedeniyle endişelerini dile getirmişlerdir. Bu konuda K4'ün ifadeleri şu şekildedir: “Gençler yapılan köy hayırlarını çok seviyor. Ama köyümüzde maalesef çok genç kalmadı. Bu yıl köyde hiçbir doğum olmadı. Evlenen buradan Kimik'a taşınıyor.” Diğer yandan ilgili katılımcılar, yörenin kültürünün yaşatılmasında köy hayırlarının önemli bir aracı olduğuna da değinmişlerdir.

Köy Hayırlarının Bir Turizm Potansiyeli Olarak Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular

Katılımcılar, yöreye turist gelmesine olumlu yaklaşmakla birlikte, onları büyük bir misafirperverlikle ağırlayacaklarını belirtmişlerdir. Bölgenin ve yörenin tanınması, katılımcılar açısından mutluluk ve gurur kaynağı olacaktır:

“Biz misafirperveriz o konuda. İnsanlara elimizden geldiği kadar ağırlamak çok hoşumuza gider. Farklı insanların köyümüze gelmesi bizi mutlu eder. Onlar bize bir şey öğretir, biz de onlara.” (K1)

“İnsanlarımızın köyümüze gelmesi, kültürümüzü tanımaları bizi gururlandırır. Biz de onları ağırlamaktan mutluluk duyarız. Bu işlerin tanıtım amaçlı yapılması daha iyi ve güzel olur.” (K3)

“Köyümüze turist gelirse ağırlamaktan isteriz. Kapımız herkese açık. Hayırlarda 1000 kişiye kadar yetecek kapasitemiz var.” (K5)

“Turistleri tabii ki de ağırlamak isteriz. Ama turist gelirse. Gelirlerse iyi olur. Tanınmış olur köyümüz. Müsait köy evlerimizde bile kalabilirler. Bizim köylümüz misafirperverdir”. (K7)

“Gelsinler görsünler tabii... hepsini misafir ederiz. Sevindirir böyle bir şey bizi.” (K10)

K2 ve K9 geçtiğimiz yılda yaptıkları hayırlara kampçıların ve dağcılarının da katıldıklarını söylemişlerdir. Bölgenin sahip olduğu doğal güzellikler ve manzaralar insanları çekmektedir: “Geçen sene mesela bir grup dağcılar geldi, aynı köylümüz gibi yediler, içtiler yani. İzmir’den gelmişler. Ağırlamaktan mutlu olduk.” (K9).

Bölgenin doğal güzelliklerinin yanında, kiraz, karpuz ve fasulye gibi meşhur olduğu ürünler de bulunmaktadır. Bu konuda K6 ve K8 yörenin sahip olduğu bu ürünlerin, köy hayırlarına dahil edilerek, hasat şöleni ya da festival olarak düzenlenecek şekilde tanıtım yapılmasına yönelik önerilerde bulunmuşlardır:

“...Bizim karpuzumuz meşhur, bölgenin en kaliteli karpuzu yetişiyor burada. Bunun tanıtımıyla ilgili bir program yapılabilir. Mesela bununla ilgili bir festival düzenlenebilir.” (K6)

“...Turizm konusunda eksiğimiz maalesef. Ama doğa konusunda suyumuz olsun kirazımız olsun bunların da tanıtımı yapılarak şölenler verilebilir.” (K8)

K4 ise bölgede turistik bir yerin olmadığına değinmekle birlikte belirli köylerde tarihi kalıntıların (su kemeri gibi) olduğunu belirtmiştir. Bazı bölgelerde yol durumu ve arazi şartlarının da elverişsiz olduğunu söylemiş, altyapı çalışmalarının olması gerektiğini vurgulamıştır. K4’ün turizm hakkındaki ifade ve önerileri şu şekildedir: “Üniversiteler olsun tur şirketleri olsun onların önerilerini dinleriz. Kaymakamlıklar olsun belediyeler olsun turistler buraya sizin hayırlara gelecek desin biz her türlü şeye açığız. Köyümüzün ismi, Kınık’ın ismi duyulsun bizim önceliğimiz bu. Köylere yönelik belki trekking turları düşünülebilir. Bizim bir yürüyüş alanımız da yok ama oluşturulabilir neden olmasın?”.

Sonuç

Kültürel miras, toplumların kimliklerini ve öz benliklerini yansıtan en önemli unsurlardan biri olup, geçmişten günümüze yaşatılmaya çalışılan en büyük hazinelerdir. UNESCO’nun 1972 Sözleşmesinde, bu unsurların kültürel ve doğal anlamda somut boyutuna değinilmiş, sonrasında toplumun ve bireylerin içerisinde yer aldığı birtakım uygulamalara işaret eden yani somut olmayan boyutu 2003 Sözleşmesiyle ele alınıp değerlerin korunması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda somut olmayan kültürel miras unsurlarının koruma amaçları doğrultusunda kaydedilmesi üzerine listeler oluşturulmuş ve çeşitli başlıklar altında alanları belirlenmiştir. Araştırmanın konusu kapsamında değerlendirilecek olursa, bu alanlardan bir tanesi toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler olup; yardımlaşma, dayanışma ve hayır gelenekleri unsur grup başlığı altında hayır geleneği olarak ulusal envanterlere kayıtlı bir değer de köy hayırları olarak karşımıza çıkmaktadır. İzmir ili ulusal envanterine “Mahya” adıyla kayıtlı olan unsuru, aynı zaman Dede Hayrı, Yağmur Duası, Maya ve Köy Hayrı şeklinde de dile gelmekte ve Tire ile Kınık ilçelerinde bu gelenek devam ettirilmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre Kınık ilçesindeki köylerde genel olarak bu geleneğin Yağmur Duası (K3, K4, K6, K7, K8, K10), Maya (K1, K2, K3, K10) ve Dede Hayrı (K1, K2, K7) olarak adlandırıldığı gözlemlenmiştir.

Literatürde köy hayırlarına yönelik olarak tanımlamalarda (Erol, 2004; Tekin, 2007) geçtiği gibi katılımcılar bu unsurun benzer şekilde geleneklerin ve göreneklerin devam etmesi, birlik ve beraberliğin sağlanması, yeni sezonun bolluk ve bereket getirmesi yardımlaşma gibi amaçlarla yapıldığını belirtmişlerdir. İlçedeki köy hayırları genel olarak baharın gelişiyle birlikte Mart ve Haziran ayları arasında yapılmaktadır. Hayırların organizasyonunda genel olarak muhtarlar sorumlu olup oluşturdukları komiteyle birlikte faaliyetlerini gerçekleştirmedirler. Önceki yıllarda hayırlarda kullanılan tüm malzemelerin köy halkından temin edildiğine değinilirken, günümüzde göç etmiş aile yakınları ve yakın çevreler de dahil olmak üzere maddi olarak yardım da toplandığı gözlemlenmiştir. Köy hayrının tüm faaliyet aşamalarında köy halkı imece usulüyle çalışmaktadır. Bazı köylerde nüfusun azlığından dolayı komite kurulamaması ve organizasyon eksiklikleri yaşanabilmektedir. Köyden kente göçüş bu sorunun en büyük sebebi olarak gösterilmiştir. Bölgedeki köy hayırlarının geçmişte köylerin yakınlarında bulunan Dede Yatırlarının yanında yapıldığı ve bir kısım köyün de geleneksel olarak aynı şekilde hayırlarını yatırların yanında verdiği görülmüştür. Bazı köyler de sahip olduğu coğrafi koşullara göre mera, yayla gibi toplanma alanlarında veya köy merkezlerinde hayırlarını vermektedir. Köy merkezlerinde yapılan hayırların organizasyon kolaylığı ve hijyen gibi sebeplerden ötürü tercih edildiği belirtilmiştir.

Yörede yapılan köy hayırlarına katılım, geçmişten günümüze kıyasla yıllar geçtikçe daha da artmaktadır. Nüfus artışı, bireylerin kendi araçlarıyla gelebilmeleri ve sosyal medya gibi kitle iletişim araçları bunda en büyük etkidir. Geçmişte daha çok çobanların verdiği küçükbaş hayvan eti kullanılırken günümüzde büyükbaş hayvan eti daha sıklıkla kullanılmaktadır. Hayırların kalabalıklaşmasında gürültü problemini de beraberinde getirebilmektedir. Mevlütlerin dinlendiği ve duaların edildiği alanda bu büyük bir sorun oluşturmaktadır. Köy hayırlarında yapılan yemeklere değinilmesi gerekirse keşkek, güveç, nohut, çorba ve pilav olmak üzere en az beş çeşit yemek sunulmaktadır. Tatlı olarak irmik tatlısı, hoşmerim, aşure veya komposto verilmektedir. Bazı

köylerde cacık da servis edilmektedir. Yöreye özgü ürünleri de yapılan yemeklere eklenebilmektedir. Çoğu köyde yemekler geleneksel olarak çanaklarda verilmektedir. Ancak özellikle pandemi sürecinden sonra birçok köy yemeklerini tabldot sisteminde sunmaktadır.

Yöredeki gençlerin ve çocukların büyük bir bölümü köy hayırlarına karşı ilgi ve heyecan duymaktadır. Malzemelerin toplanmasından köy hayırına kadar olan süreci sabırsızlıkla beklemektedirler. Bu durumun, geleneğin gelecek kuşaklara aktarılmasına büyük faydalar ve kolaylıklar sağlayabileceği söylenebilmektedir. Yörede ve çevre il veya ilçelerde yaşayan gençler, köy hayrı organizasyonlarında gönüllü olarak katılıp görevlendirilmektedirler. Kültürel mirasların mekânı hakkında Oğuz (2018) şu konuya değinmektedir: “*Başka kültür mekanlarında başka kültürel tutumlar içerisinde olan bireyler, kültürel mekân olma özelliğini ve etkinliğini koruyan yerlerde, korunması amaçlanan kültüre kolaylıkla eklenilebilmekte ve geçici bir süre de olsa bu mekâna ait biri gibi davranmaktadır.*”. Bu doğrultuda, çeşitli sebeplerle yaşanan göçlerle köylerinden ayrı kalan bireyler, köy hayırları gibi uygulamalarla kültürel geleneklerini mekânında yaşatabilmektedirler. Bu konuda genç kuşaklar büyük önem taşımaktadır. Yöredeki köy hayırlarında gençler, genel olarak garson ve çevre düzeni gibi görevlerde yardımcı olmaktadır. Buna ek olarak yörede, bu geleneğin sevdirelilip benimsendirilmesi amacıyla genç kuşağa ayrı bir ilgi ve önem gösterilmektedir.

Köy hayırlarının turizm ile ilişkilendirilmesinde katılımcılar, öncelikle yöreye turist gelmesine yönelik olumlu yaklaşımlarda bulunmuşlar ve ağırlamaktan memnuniyet duyacaklarını ifade etmişlerdir. Yörenin kültürel değerlerinin tanınması yerel toplumda mutluluk oluşturacağı gibi gurur kaynağı da yaratacaktır. Bölgenin sahip olduğu doğal güzellikler, özellikle kampçılar gibi birtakım grupları yöreye çekmektedir. Bu zenginlikler aracılığıyla, yöreye gelenler köy hayırları gibi kültürel değerlerin mekânında deneyimlendiği etkinliklere de katılım gösterebilmektedirler. Kınık ilçesi ve civarlarında turizm faaliyetlerinin hemen hemen hiç olmadığı gibi turistik tesis, müze ve ören yeri bulunmadığına değinilmektedir. Ancak bazı köylerde sur ve tapınak kalıntıları mevcut olmasına rağmen herhangi bir çalışma yapılmamıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2024b). Bu doğrultuda bölgede, özellikle yüksek rakımlarda bulunan mera veya yaylalarda kamp turizmine yönelik çalışmalar yapılabileceği söylenebilmektedir. Kırsal turizm açısından köy evleri, dağ evleri veya kullanılmayan köy haneleri konaklama açısından değerlendirilebilir. Bölgede yer alan antik yapılar ve kalıntılar üzerine arkeolojik çalışmalar gerçekleştirilerek ziyaret amacıyla turizme kazandırılabilir. Kınık ilçesinin Bergama gibi zengin turizm çeşitliliğine sahip ve UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde yer alan bir bölgeye yakın olması, özellikle tur rotasyonlarında değerlendirilmek üzere büyük bir potansiyel taşıdığı söylenebilir. Buna yönelik olarak paket tur programlarına dahil edilme olasılığı da bulunmaktadır. Özellikle farklı kültürleri tanımak ve deneyimlemek isteyen bireylere yönelik olarak yalnızca somut unsurlara değil köy hayırları geleneği gibi somut olmayan unsurların da dahil edildiği karma bir tur programı oluşturulabilir. Bölgenin kiraz, karpuz ve fasulye gibi ön plana çıktığı ürünlere yönelik şenlik ve festival olarak gerçekleştirilerek köy hayırları da içerisine dahil edilebilir. Yörenin sahip olduğu özellikler doğrultusunda yürüyüş rotaları oluşturulabilir. Bu konuda yerel yönetimler, belediyeler, kamu ve sivil toplum kuruluşları, turizm müdürlükleri ve bakanlıkça iş birliği sağlanarak çalışmalar düzenlenebilir.

Köy hayırları gibi somut olmayan kültürel miras unsurlarının gerçekleştirildiği zaman dilimi içerisinde, kültürel değerleri tanıtmaya, koruma ve yaşatmaya gibi amaçlarla özellikle genç kuşaklara yönelik olarak eğitim gezileri gibi etkinlikler düzenlenebilir. Bu etkinlikler içerisinde ilgi çekici yarışmalar, hikâyeye anlatımları, sportif faaliyetler gibi etkileşimin sağlanabileceği uygulamalara yer verilebilir. İleride yapılacak çalışmalar için köy hayırlarının gerçekleştirildiği süre içerisinde katılım gösteren yerel halk üzerine unsura yönelik algıların belirlenmesine ilişkin bir araştırma yapılabilir. Bu konuda uygulamada yaşanan eksiklikler ve gereksinimler de göz önünde bulundurulabilir. Literatürde köy hayırları ile ilgili yapılan araştırmalar karşılaştırılarak, uygulamalar ve etkinliklerin arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulabilir. Yaşadıkları köyden göç etmiş ve hayır zamanlarında katılım gösteren bireylerin, tutum ve davranışlarının belirlenmesini amaçlayan bir araştırma yapılabilir. Köy hayrı zamanı dışında, sezonun kurak geçmesi sebebiyle yapılan yağmur duaları gibi uygulamalarda farklı etkinliklerin ve yemeklerin ortaya konulduğu çalışmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akman, M. (2006). *Balıkesir yöresinde Ahilikten kalma tören ve uygulamalar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Atmaca, D., ve Toygur, H. (2021). Çanakkale’nin kültür coğrafyasına Bayramiç ilçesinden bakabilmek. *Türk Ekini*, (8), 61-85.

- Budakkıran, M. ve Mercan, Ş. O. (2023). Çanakkale’de yapılan köy hayırlarının mevcut durumunun etkinlik turizmi kapsamında değerlendirilmesi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(4): 628-646.
- Cerquetti, M., Ferrara, C., Romagnoli, A., and Vagnarelli, G. (2022). Enhancing intangible cultural heritage for sustainable tourism development in rural areas: the case of the “Marche Food and Wine Memories” Project (Italy). *Sustainability*, 14(24), 16893. <https://doi.org/10.3390/su142416893>.
- Coşkun, R., Altunışık, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı (8. Baskı)*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: choosing among five approaches* (Second Edition). USA: SAGE Publications.
- Çavuşoğlu, İ. (2015). *Kültürel coğrafya açısından bir inceleme: Çanakkale ilinde geleneksel köy hayırları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Dikmen, A. (2007). *Bursa inanç coğrafyası (Bazı ilçeler örneği)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Doğaner, S. (2003, Nisan). Miras turizminin coğrafi kaynakları ve korunması. Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Ekici, M. (2002). Tire bölgesi yağmur duaları üzerine bir inceleme. *Milli Folklor*, 14(56), 46-52.
- Ekici, M. (2004). Bir sempozyumun ardından: somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi. *Milli Folklor*, 16(61), 5-13.
- Erol, M. (2004). Köy hayırlarının yapısal ve işlevsel özellikleri üzerine bir inceleme “Gökçalı köyü örneği”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (16), 111-126.
- Güzey, G. Z. (2022). İzmir’deki kutsal ziyaret yerlerinde dağ kültürünün izleri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 22(1), 185-202.
- Hasırcılar, A., Mete, H. S. ve Kocadağ, İ. (2016). *İzmir halk kültürü araştırmaları*. T.C. İzmir Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- ICOMOS. (2013). Mimari mirası koruma bildirgesi. ICOMOS Türkiye. Erişim tarihi: 12.10.2024. https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf.
- Intangible Cultural Heritage. (2015). Intangible cultural heritage and sustainable development. Erişim tarihi: 10.10.2024. <https://ich.unesco.org/doc/src/34299-EN.pdf>.
- Intangible Cultural Heritage. (2024). Browse the lists of intangible cultural heritage and the register of good safeguarding practices. Erişim tarihi: 16.10.2024. <https://ich.unesco.org/en/lists?Multinational=3&display1=inscriptionID&display=stats>.
- İzmir Somut Olmayan Kültürel Miras Stratejisi. (2022). Kültürel Mirasın Korunmasında Daha Güçlü Bir Sivil Toplum. Sivil Toplum Destek Programı III.
- İzmir Valiliği. (2024). Kımık. Erişim tarihi: 25.10.2024. [http://www.izmir.gov.tr/kinik#:~:text=K%C4%B1n%C4%B1k%2C%20%C4%B0zmir'in%20kuzeyinde%20yer,Yayakent\)%20ve%2029%20k%C3%B6y%C3%BC%20bulunmaktad%C4%B1r](http://www.izmir.gov.tr/kinik#:~:text=K%C4%B1n%C4%B1k%2C%20%C4%B0zmir'in%20kuzeyinde%20yer,Yayakent)%20ve%2029%20k%C3%B6y%C3%BC%20bulunmaktad%C4%B1r).
- Kılıç S. N. ve Buzlukçu, C. (2023, Kasım). Balıkesir köy hayırları (Hıdırellez hayrı) geleneği ve turizme kazandırılması üzerine nitel bir araştırma. V. Uluslararası Turizm ve Kültürel Miras Kongresi’nde sunulmuş bildiri. Marmaris.
- Kozak, M. (2015). *Bilimsel araştırma: tasarım, yazım ve yayım teknikleri (2. baskı)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983). Erişimi Tarihi: 11.10.2024. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2863&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024a). UNESCO somut olmayan kültürel miras listelerinde Türkiye. Erişim tarihi: 15.10.2024. <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-345095/unesco-somut-olmayan-kulturel-miras-listelerinde-turkiye.html>.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2024b). Kınık. Erişim tarihi: 10.10.2024. <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77458/kinik.html>.
- Lu, W., Su, Y., Su, S., Zhao, J., and Zhang, L. (2022). Perceived authenticity and experience quality in intangible cultural heritage tourism: the case of kunqu opera in China. *Sustainability*, 14(5), 2940. <https://doi.org/10.3390/su14052940>.
- McKercher, B. and Du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. New York: Routledge.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kültürel miras. *Millî Folklor*, 25(100), 5-13.
- Oğuz, M. Ö. (2018). *Somut olmayan kültürel miras nedir? (Genişletilmiş 3. baskı)*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Petronela, T. (2016). The importance of the intangible cultural heritage in the economy. *Procedia Economics and Finance*, 39, 731-736. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(16\)30271-4](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(16)30271-4).
- Qiu, Q., Zheng, T., Xiang, Z., and Zhang, M. (2020). Visiting intangible cultural heritage tourism sites: From value cognition to attitude and intention. *Sustainability*, 12(1), 132. <https://doi.org/10.3390/su12010132>.
- Semerci, A. E. (2024). *Balıkesir’de Hıdırellez’e bağlı inanış ve uygulamalar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Tekin, M. (2007). Çanakkale köy hayırları. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(24), 5-20.
- Türker, A., ve Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, 4(9), 86-98.
- Türker, E. (2010). *Çan yöresi halk bilimi ürünleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. (2024a). Somut olmayan kültürel miras ihtisas komitesi. Erişim tarihi: 17.10.2024. <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/19>.
- UNESCO Türkiye Milli Komisyonu. (2024b). Somut olmayan kültürel miras ihtisas komitesi. Erişim tarihi: 18.10.2024. <https://www.unesco.org.tr/Pages/52/19/Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras-%C4%B0htisas-Komitesi>.
- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. (2024c). Somut olmayan kültürel miras ihtisas komitesi. Erişim tarihi: 18.10.2024. <https://www.unesco.org.tr/Pages/168/19>.
- UNESCO. (1972). Convention concerning the protection of the World cultural and natural heritage. Paris, 16 November 1972. Erişim tarihi: 12.10.2024. <https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>.
- UNESCO. (2003). Text of the convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage. 17 October 2003. <https://ich.unesco.org/en/convention>.
- Wei, Y., Liu, H., and Park, K. -S. (2021). Examining the structural relationships among heritage proximity, perceived impacts, attitude and residents’ support in intangible cultural heritage tourism. *Sustainability*, 13(15), 8358. <https://doi.org/10.3390/su13158358>.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (Genişletilmiş 10. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: design and methods (Fifth Edition)*. Thousand Oaks: SAGE Publications.

İnternet Kaynakları

<https://kentimizizmir.org.tr/somut-ve-somut-olmayan-kulturel-miras/>. Erişim tarihi: 24.10.2024.